

Zaterdagochtend 11 mei 1940, even voor elf uur. De paters van de St. Dominicuskerk aan de Spuistraat schrokken van de enorme knal vlak bij hun kerk. De paters waren bezig met de voorbereidingen voor de viering van Pinksteren. Sommigen renden meteen naar buiten om te kijken wat er aan de hand was.

In de Korte Korsjespoortsteeg kwamen geschrokken mensen hen tegemoet rennen om ze te waarschuwen. Er waren bommen gevallen op de hoek van de Blauwburgwal en de Herengracht, waar het café van Jan Pelle had gestaan.

Vier bommen op de Blauwburgwal

door Fred Geukes Foppen

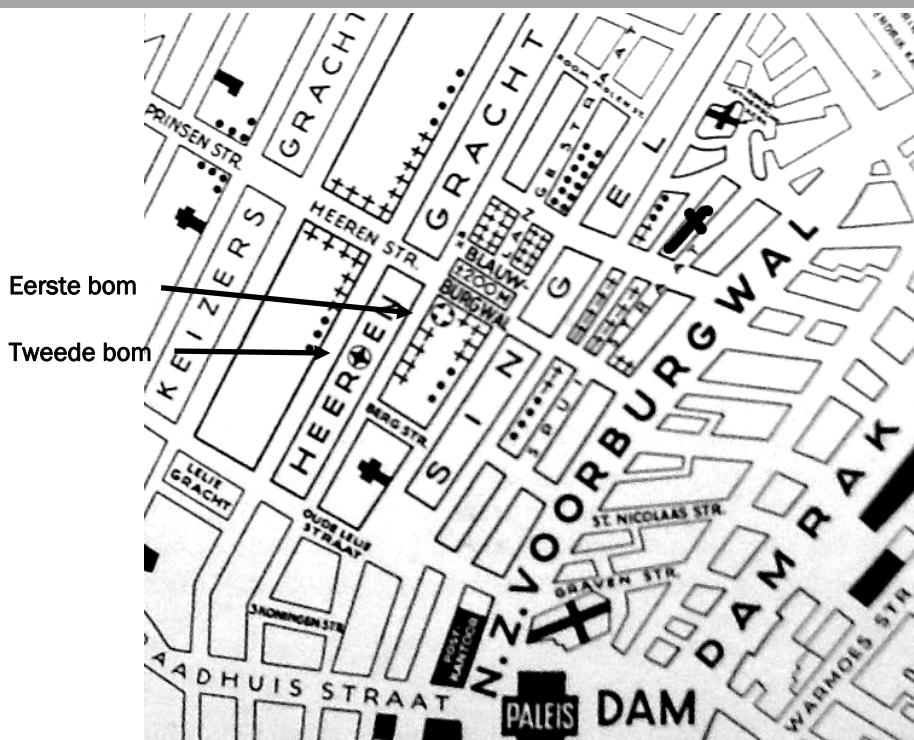
Café Pelle 1936, Blauwburgwal, hoek Herengracht.

De paters wisten net als de andere Amsterdammers dat de oorlog begonnen was. Op 10 mei hadden ze 's ochtends vroeg - het was net nog niet licht - het bombardement op Schiphol gehoord en het lawaai van het luchtafweergeschut in Sloten. De paters zagen een enorme chaos op de Blauwburgwal. Doden, stervenden en gewonden lagen op straat. Huizen waren ingestort, overal glashade en een enorme stofwolk. De paters begonnen meteen met het verlenen van geestelijke bijstand.

De paters van de St. Dominicuskerk hielden een dagboek bij van de belangrijkste zaken, die er iedere dag in de parochie plaatsvonden. In het dagboek onder de dagtekening 10 mei 1940 staat een historisch opmerkelijk bericht. De paters waren op 10 mei al om kwart voor drie 's ochtends wakker geschrokken door zwaar luchtafweergeschut en ontploffingen bij Amsterdam. Heel opmerkelijk want in de Kroniek van de Amsterdamse Brandweer staat:

“Toen om twee minuten voor vier in de ochtend van 10 mei de eerste bommen insloegen op Schiphol, stonden de Nederlandse vliegtuigen onbemand aan de grond.”

Dat is toch een verschil van ruim een uur. De paters konden echt wel klokkijken.

Een ooggetuige heeft een tekening gemaakt van de schade die hij gezien heeft.

† totaal verwoest
• ten dele verwoest

Een dag later op 11 mei 1940 schreef de pater-chroniqueur in het dagboek:

“Een bom van een Duits vliegtuig ontplofte op de Blauwburgwal. Meerdere doden en gewonden. Verschillende huizen werden verwoest. Onze paters verleenden de eerste geestelijke hulp. Verschillende malen werden we gewaarschuwd door geloei van sirenes. Behalve de aangerichte ruïne waren er veel slachtoffers te betreuren, waaronder ook veel parochianen. Bij deze ramp werden 38 mensen gedood, 29 ernstig gewond en moesten 54 kleine verwondingen worden behandeld.”

De pater-chroniqueur was goed geïnformeerd over de doden en gewonden toen hij dit opschreef. Het aantal doden zou uiteindelijk oplopen tot 44, omdat zes zwaargewonden in de dagen na 11 mei in het ziekenhuis zouden overlijden. Hij wist ook dat bijna 80 mensen gewond waren door de bomontploffingen. Veel snijwonden door gebroken glas.

De pater maakte slechts één niet zo belangrijke fout. Niet één bom zoals de pater

schrijft, maar de Duitse bommenwerper had vier brisantbommen van 250 kilo laten vallen; één bom viel op de hoek van de Blauwburgwal 25 en de Herengracht 105, op de stoep voor het café van Jan Pelle, één bom ontplofte in de gracht van de Blauwburgwal voor nummer 19 en twee vielen in de Herengracht, één ontplofte in de gracht voor nummer 107, de ander viel in de gracht voor nummer 94, maar die is niet ontploft. Ooggetuigen zouden met verbazing vertellen dat het vuile water van de gracht opgespat was tot aan het dak van de huizen langs de Herengracht, drie etages hoog.

In een straal van zo'n 250 meter was veel materiële schade. Uiteindelijk bleek dat de huizen aan de Blauwburgwal 17, 19, 21, 23 en 25 en aan de Herengracht 105 en 107 onherstelbaar vernield waren. In 1952 zou op die plaats een modern kantoorgebouw worden geopend.

Andere huizen waren min of meer ernstig beschadigd. Zo kon het huis aan de Blauwburgwal 25 pas weer na een jaar bewoond worden.

>

De paters hebben de slachtoffers geestelijke bijstand verleend. Zij kregen snel hulp van mensen uit de buurt die een EHBO-diploma hadden. Een arts van de GGD woonde op de hoek van het Singel en de Blauwburgwal, hij verleende eerste hulp. Gewonden werden snel overgebracht naar de beide grote ziekenhuizen, het Binnen Gasthuis en het Wilhelmina Gasthuis. Er waren niet veel auto's om de slachtoffers naar de ziekenhuizen te vervoeren, sommige gewonden werden zelfs op handkarren gelegd om hen zo snel mogelijk naar het ziekenhuis te brengen.

Uiteindelijk zijn 44 mensen omgekomen bij het bombardement. Het jongste slachtoffer was Rini Heijne van zes, de oudste was Johannes Giacomini van 72. Zoals de pater-chroniqueur schreef kwamen de meeste slachtoffers uit de buurt van de Blauwburgwal, Herengracht en Langestraat, velen waren parochianen van de St. Dominicuskerk.

Het is opvallend dat er zoveel doden en gewonden op straat zijn geteld op zo'n klein gebied, meer dan 100 mensen op een paar honderd vierkante meter. Volgens ooggetuigen stonden groepjes mensen te kijken naar de oorlogsvliegtuigen boven Amsterdam en Sloten. De meeste doden en gewonden vielen op de hoek van de Blauwburgwal en de Herengracht en op de hoek van de Blauwburgwal en de Langestraat.

Slechts acht van de 44 slachtoffers zijn omgekomen onder het puin van de ingestorte huizen en ook daar vertellen de ooggetuigen bijzondere verhalen over. De oud-eigenaar van banketbakkerswinkel Nollen op Blauwburgwal 21 was de nieuwe eigenaar in het magazijn in de kelder aan het helpen. Hij overleefde de bomontploffing, maar zijn kleinzoon en de winkeljuffrouw die beiden achter de toonbank stonden zijn omgekomen. Een Nederlandse sergeant van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger kwam om bij de instorting van pension v. d. *Krol* op de Herengracht 105. Hij was net op familiebezoek in Friesland geweest en hij was bezig om zijn terugreis naar Indië te regelen.

Niemand weet met zekerheid waarom het Duitse oorlogsvliegtuig die vier bommen boven het centrum van Amsterdam heeft laten vallen. Veel kinderen waren die zaterdagochtend op straat aan het spelen. Dat lijkt een beetje vreemd, want in die tijd gingen de kinderen op zaterdagochtend nog naar school.

De schoolhoofden van de meeste lagere scholen in Amsterdam hadden echter om negen uur 's ochtends besloten om de schoolkinderen naar huis te sturen. De oorlog was begonnen en niemand wist

Blauwburgwal, hoek Herengracht nu.

is het Japanse transportschip, de *Tamahoko Maru*, door de *USS Tang* getorpedeerd en is dokter Bieseman verdronken.

De geallieerden wisten dat de Japanners deze transportschepen gebruikten als menselijk schild om strategische oorlogsgoederen, als rubber en suiker, naar Japan te verscheppen.

De laatste slachtoffers werden pas op 20 mei onder het puin vandaan gehaald. De laatste gewonde overleed aan zijn verwondingen op 25 mei. In de tussentijd hadden de paters in de St. Dominicuskerk een aantal begrafenissen van hun parochianen moeten verzorgen. Nabestaanden zouden later vertellen hoe traumatisch het verlies was. Ouders zouden tot het eind van hun dagen nog steeds verdriet hebben gehad over de dood van hun kind. Onverwerkt verdriet, want daar sprak je vroeger niet over. Het verdriet was ook zo groot, omdat ze geen afscheid hadden kunnen nemen van hun kind. Het witte kistje mocht absoluut niet geopend worden. Als ze het rapport van de schouwarts hadden mogen lezen, zou je meteen begrijpen waarom.

wat er zou gebeuren met de bombardementen rond Amsterdam en Schiphol. Het hoofd van de St. Franciscusschool aan de Korte Prinsengracht had de schoolkinderen gezegd dat de school dichtging en dat ze meteen naar huis moesten gaan en niet op straat blijven spelen. Het was eigenlijk een bevel, ga naar huis.

Het levensverhaal van de GGD-arts, die in de buurt woonde en die als eerste de gewonden geholpen heeft, is ook heel bijzonder. Dokter Bieseman zou op 13 mei met zijn vrouw en twee jonge kinderen naar Bandoeng verhuizen. Daar zou hij zijn nieuwe baan als tropenarts beginnen. Na het bombardement is hij op 13 mei met de laatste boot de *SS Johan de Witt* van de *Stoomvaart Maatschappij Nederland* uit de haven van Amsterdam vertrokken. Na de inval van het Japanse leger in Nederlands-Indië werd hij als dienstplichtig militair arts in een Japans krijgsgevangenkamp op Java gevangen gezet. Zijn vrouw en beide zoontjes kwamen in een gewoon jappenkamp terecht. In juli 1944 werden de krijgsgevangenen, Nederlanders, Australiërs en Amerikanen, overgebracht naar Japan om daar te worden tewerkgesteld in de vliegtuigfabrieken van Mitsubishi bij Nagasaki. Twintig kilometer uit de kust van Nagasaki

Fred Geukes Foppen,
Bommen op de Blauwburgwal,
uitgeverij Champlemy Pers Amsterdam, 2019,
te bestellen bij pm.manasse@quicknet.nl.
Met verhalen over het bombardement, een aantal
slachtoffers, de Blauwburgwal en de wederopbouw.

Fred Geukes Foppen,
In Memoriam de Blauwburgwal,
uitgeverij Champlemy Pers Amsterdam, 2020,
te bestellen bij pm.manasse@quicknet.nl.
Met verhalen van ooggetuigen, alle slachtoffers en een
aantal gewonden.

Foto's uit archief van de auteur.